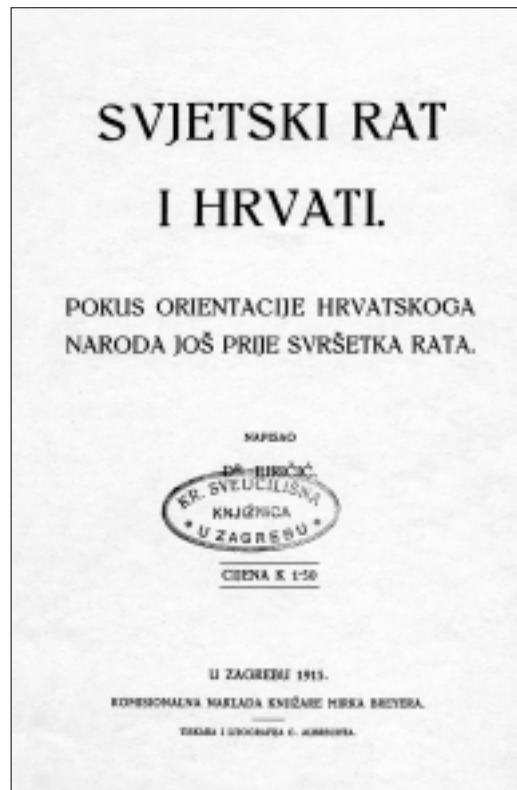

Ivo Pilar na udaru austro-ugarske ratne cenzure

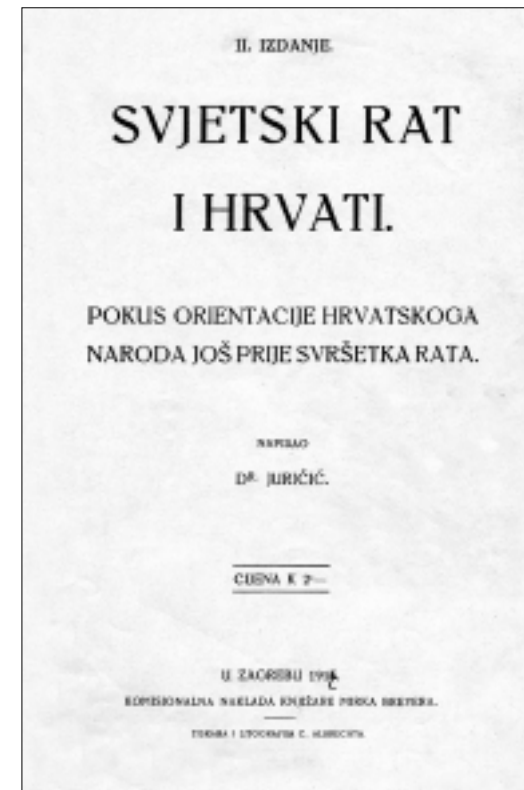
Dr. Ivo Pilar je u ožujku 1915. završio s pisanjem brošure *Svjetski rat i Hrvati. Pokus orientacije hrvatskoga naroda još prije svršetka rata*, koja je objavljena iste godine u Zagrebu u »komisionalnoj nakladi« knjižare Mirka Breyera. Znajući da neke njegove tvrdnje ne će biti ugodne za uši tadašnjih vladajućih krugova u Austro-Ugarskoj Monarhiji, Pilar je, nastojeći se zaštititi od javnih napadaja na svoju osobu, brošuru potpisao pseudonimom *Dr. Juričić*. Da mu je prikrivanje identiteta uspjelo svjedoči i podatak da je u zagrebačkim *Novinama*, u članku potpisanom inicijalom »P.«, pod kojim se najvjerojatnije krio dr. Petar Rogulja, autorstvo brošure pripisao istaknutom pravaškom političaru frankovačke orijentacije dr. Franu Milobaru. (Vidi prilog na str. 123—124). Autorovo strahovanje od moguće negativne reakcije na njegova geopolitička promišljanja nisu bila bez utemeljenja. Državni je cenzor, zadužen za čuvanje javnosti od

Naslovnica prvoga izdanja brošure *Svjetski rat i Hrvati*

nepoćudnih misli, svojom crvenom olovkom okljaštrio Pilarov izvorni tekst, prije nego što je dopustio njegovo tiskanje i pojavljivanje u knjižarskim izlozima.

Dvije godine kasnije više nisu postojali nikakvi opravdani politički razlozi da Pilarova brošura i nadalje bude dostupna samo u cenzuriranom obliku. Naime, dijelovi teksta koji su cenzoru najviše smetali, tj. rečenice i odjeljci u kojima je Pilar tvrdio da je Kraljevina Italija prijetvorna saveznica Austro-Ugarske Monarhije (i Njemačke), pokazale su se u potpunosti točnima. Talijanski prijelaz u tabor sila Antatne, nakon potpisivanja Londonskoga ugovora, otvorio je put objavljivanju drugoga izdanja brošure *Svjetski rat i Hrvati* (1917.). Da je novo izdanje rađeno u žurbi, osim tiskarskih pogriješaka te pravopisnih nedosljednosti, pokazuje i godina njegova izlaska otisnuta na koricama — 1915!

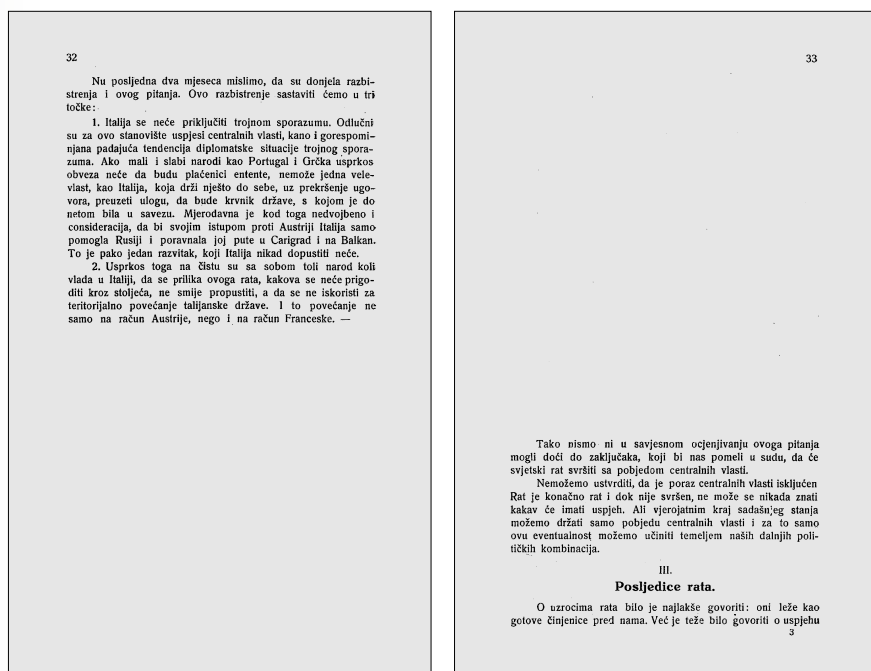

Naslovnica drugoga izdanja brošure *Svjetski rat i Hrvati* s pogriješno otisnutom godinom izdanja

Danas je teško reći je li drugo izdanje brošure identično Pilarovu izvornom tekstu ili je i ono u određenoj mjeri bilo prilagođeno političkom trenutku. Da nije riječ o pukom objavljivanju integralne verzije Pilarova teksta iz 1915., ukazuju i neke formulacije koje nisu postojale u prvom izdanju.

Rekonstrukcija teksta Pilarove brošure *Svjetski rat i Hrvati* napravljena je na temelju usporedbe prvoga i drugoga izdanja. Sve su razlike između dvaju izdanja vidljivo označene i popraćene odgovarajućim bilješkama.

(z.m.)

Dvije stranice iz prvoga, cenzuriranog izdanja brošure *Svjetski rat i Hrvati*

II. IZDANJE.

SVJETSKI RAT I HRVATI.

POKUS ORIENTACIJE HRVATSKOGA
NARODA JOŠ PRIJE SVRŠETKA RATA.

NAPISAO

DR. JURIČIĆ.

CUENA K 2.—

U ZAGREBU 1917.

KOMISIONALNA NAKLADA KNJIŽARE MIRKA BREYERA.

TISKARA I LITOGRAFIJA C. ALBRECHTA.

Predgovor.

Teški topovi gruvaju na dva kontinenta, i ne ima mora na kojem se nije čula njihova bijesna rika, a uz uzdisanje umirućih, jauk patnika zdrobljenih uda i izmrcvarenih tjelesa, ragjaju se novi odnosi, nove konstelacije, novi razmjeri sila, ragja se jednom riječi nova budućnost na zemaljskoj kruglji na stoljeća.

Nuz krvavu igru na razbojištima svi najbolji sinovi zaraćenih naroda naprežu sve svoje umne sile, ne samo da podupru državu u ratnome poslu, nego da pomognu budućnosti u njezinim babinjama, da rodi nove prilike i odnose, koji će iza toga rata nastati. — Idite u Beč i Peštu, pak ćete vidjeti izloge krcate i brošura i znanstvenih djela iz druge pole 1914. i iz 1915., u kojima se pertraktiraju nove budućnosti i osvjetljuju nove nastajuće ideje, u kojima narodne i socijalne skupine formuliraju svoja stanovišta i svoje zahtjeve iza toga rata.

A u Hrvatskoj? — Ništa od toga!

Naša mladež gine hrpimice na bojištima, kao vazda herojskim prezirom smrti. — Hrvati stiču pobjedu za pobjedom ostavljajući za sobom strašan trag hrvatskih lješina i ranjenika. Čak i velika javnost, koja nas nije razmazila svojom pozornošću i pra-